

JÖKLARANNSÓKNAFÉLAG ÍSLANDS

Skýrsla formanns á aðalfundi 22. febrúar 2022

<https://doi.org/10.33799/jokull2022.72.119o>

Síðastliðið ár var hið sjötugasta og fyrsta í sögu félagsins og eins og árið á undan var margt í starfinu markað takmörkunum vegna covid. Vonir stóðu til þess að ýmislegt af því sem frestaðist á afmælisárinu, 2020 gæti orðið á nýliðnu ári og að hluta gekk það eftir. Annað verður að bíða betri tíma.

Tveir heiðursfélagar létust á árinu. Það voru þau Pétur Þorleifsson sem lést í janúar og Auður Ólafsdóttir sem féll frá í nóvember síðastliðnum. Bæði voru virk í félaginu í marga áratugi og við minnst framlags þeirra með virðingu og þakklæti.

Aðalfundur var haldinn 23. febrúar. Þessi fundur var ekki líkur fyrri fundum, því ekki var annar kostur miðað við þær ströngu samkomutakmarkanir sem voru við líði en að halda hann gegnum vefinn. Tómas Jóhannesson var fundarstjóri og Finnur Pálsson fundarritari. Þær breytingar í urða á stjórn að Hlynur Axelsson kom inn nýr í varastjórn, en þar var skarð fyrir skildi eftir að okkar góði félagi Magnús Hallgrímsson lést í nóvember 2020.

Stjórn JÖRFÍ 2021

Magnús Tumi Guðmundsson, formaður
Andri Gunnarsson, varaformaður
Sjöfn Sigsteinsdóttir, gjaldkeri
Guðfinna Aðalgeirsdóttir, ritari
Sigurður Vignisson, meðstjórnandi

Varastjórn:

Hrafnhildur Hannesdóttir, Hlynur Axelsson, Hálfán Ágústsson og Þóra Karlsdóttir.

Nefndir JÖRFÍ:

Rannsóknanefnd: Andri Gunnarsson formaður, Alexander Jarosch, Bergur Bergsson, Bergur Einarsson, Björn Oddsson, Bryndís Brandsdóttir, Eyjólfur Magnússon, Finnur Pálsson, Guðfinna Aðalgeirsdóttir, Hálfán Ágústsson, Hrafnhildur Hannesdóttir, Oddur Sigurðsson, Skafti Brynjólfsson, Snævarr

Guðmundsson, Tómas Jóhannesson og Þorsteinn Þorsteinsson.

Bílanefnd: Sigurður Vignisson formaður, Andri Hrafn Árnason, Árni Páll Árnason, Eiríkur Finnur Sigursteinsson, Garðar Briem, Hallgrímur Þorvaldsson og Þórður Örn Reynisson.

Skálanefnd: Sverrir Hilmarsson formaður, Aðalsteinn Svavarsson, Alexander Ingimarsson, Ástvaldur Guðmundsson, Eiríkur Kolbeinsson, Grétar Þorvaldsson, Guðbjörn Þórðarson, Gunnar Antonsson, Kristmundur Sverrisson, Leifur Þorvaldsson, Ragnar Þór Jørgensen, Snæbjörn Sveinsson, Stefán Bjarnason og Vilhjálmur S. Kjartansson.

Ferðanefnd: Sjöfn Sigsteinsdóttir formaður, Andri Gunnarsson, Bergur Bergsson, Hlynur Skagfjörð Pálsson, Magnús Tumi Guðmundsson, Sigurður Vignisson, Sveinbjörn Steinþórsson og Vilhjálmur S. Kjartansson.

Ritstjórnar Jökuls: Bryndís Brandsdóttir, Þorsteinn Þorsteinsson, Gréta Björk Kristjánsdóttir og Snævarr Guðmundsson.

Ritnefnd Jökuls: Christopher J. Caseldine, Fiona S. Tweed, Gifford H. Miller, Haraldur Sigurðsson, Helgi Björnsson, Karen L. Knudsen, Karl Grönvold, Kristján Sæmundsson, Robert S. Detrick, Tómas Jóhannesson, William H. Menke.

Árshátíðarnefnd: Steinunn Jakobsdóttir formaður, Ágúst Þór Gunnlaugsson, Garðar Briem, Halldór Ólafsson, Hlynur Skagfjörð Pálsson, Joaquin Belart, Katla Sigríður Magnúsdóttir, Þóra Karlsdóttir og Elísabet Atladóttir.

Valnefnd: Jón E. Ísdal, Stefán Bjarnason og Oddur Sigurðsson.

Fulltrúi í SAMÚT: Andri Gunnarsson.

Bókanir í skála: Eiríkur Kolbeinsson.

GJÖRFÍ: Þóra Karlsdóttir, Ástvaldur Guðmundsson.

Félagatal: Hálfðán Ágústsson, Jóhanna Katrín Þórhallsdóttir.

Geymsla í Mörk: Alexander Ingimarsson.

Erlend áskrift: Bóksala stúdenta.

Nefnd um afmælisýningu: Hrafnhildur Hannesdóttir, formaður, Andri Gunnarsson, Anna Línal, Oddur Sigurðsson og Þóra Karlsdóttir.

FÉLAGATAL

Heiðursfélagar eru 21, almennir félagar 432, fjölskyldufélagar 15, námsfólk 48, fyrirtæki og stofnanir 28. Alls 544 félagar og aðilar. Erlendir áskrifendur eru nokkrir tugir, en heldur fer fækkandi í þeim hópi enda eru forsendur breyttar frá því sem var. Nú eru útgáfa vísindarita nánast alfarið orðin rafræn og Jökull að fara í sömu átt eins og fram kemur hér á eftir.

RANNSÓKNIR

Rannsóknir sem Jökularannsóknafélagið kom að með beinum hætti á árinu voru á Vatnajökli og Mýrdalsjökli auk sporðamælinga sem unnar eru víða um land af sjálfbóðaliðum.

1. *Farið var á Mýrdalsjökul til afkomumælinga 15. maí.* Ferðin tókst vel, þátttakendur voru 21 en auk fjögurra afkomuholna á Mýrdalsjökli fór sleðahópur yfir á Torfajökul og tók þar þrjár holur. Mun þetta fyrsta skipti sem afkoma er mæld þar og verður vonandi áframhald þar á.

2. *Hefðbundin vorferð* tókst með ágætum og var mörgum gleðiefni, eftir að ferðin á síðasta ári varð að vera mjög fámenn vegna covid takmarkana. Ferðin var tvískipt þar sem 16 voru í fyrri hópnum (30. maí–6. júní) en 17 í seinni hóp (6.–13. júní). Veður var rysjótt og ferðin vetrarlegri en verið hefur lengi. Reynt var að fylgja sóttvarnareglum í hvívetna. Allir þátttakendur tóku covid próf fyrir ferðina og hóparnir tveir hittust ekki nema í mýflugumynd við Skálafellsjökul þar sem sá fyrri var á niðurleið og sá seinni á uppleið. Verulegar frátafir urðu vegna rysjóts veðurs. Fyrri hópurnir fékk einn bjartan dag og fór þá á Örfajökul til margskonar mælinga. Seinni hópurnir fékk tvo góða daga og nýtti þá til margvíslegra mælinga, m.a. á Bárðarbungu. Þrátt fyrir erfitt veður gengu mælingar þó vel og tókst að koma flestu í verk sem áætlað var. Vegagerðin styrkti vorferðina

að venju, en styrkur Landsvirkjunar greiðir að mestu leyti leigu snjóbíls í ferðinni. Nánari lýsingu er að finna vorferðarskýrslu í Jökli.

3. *Sporðamælingar* voru að mestu með venjubundnum hætti. Á árinu var unnið að nýjum vef um jökla sem mun taka við af spordakost.jorfi.is. Þessi nýi vefur er islenskirjoklar.is en hann verður opnaður á næstunni. Auk margskonar upplýsinga um jöklana verður þar samantekt á sporðamælingunum. Meðal annars verða upplýsingar um sporðamælingafólk allt frá upphafi. Til gamans má geta þess að þar trónir á toppnum Guðlaugur Gunnarsson í Svínafelli sem mældi samfellt í 60 ár!

ÚTGÁFA JÖKULS, FRÉTTABRÉF OG VEFSÍÐA

Tvö hefti af Jökli komu út á árinu, samtals tæplega 340 bls. Í heftunum eru samtals 10 ritrýndar vísindagreinar, m.a. sex í sérhefti um Kötlu í 71. árgangi. Í báðum heftum er einnig umfangsmikið efni sem tengist sögu jökularannsókna hér á landi og sjötfu ára sögu félagsins. Ekki verður annað sagt en að útgáfa Jökuls standi vel.

Á árinu fór fram umfangsmikil vinna við að smíða nýja vefsíðu Jökuls. Er ætlunin að framtíð vísindahluta Jökuls, hinar ritrýndu greinar, sé í vefútgáfu, eins og nú er orðið um svo til öll ritrýnd vísindatímarit, og reyndar mörg fleiri. Styrkur fékkst frá Umhverfisráðuneytinu til að búa til vefsíðu þar sem verður framtíðarheimili vísindaritisins. Fenginn var til verksins sérstakur hönnuður, Sigurjón Brink, en hann hefur m.a. gert svipaða síðu fyrir Surtseyjarfélagið. Áformað er að greinar birtist þar jafnharðan og þær eru tilbúna. Á fundi sínum í desember síðastliðnum samþykkti svo stjórnin tillögu rannsóknanefnar um að frá og með áramótum 2021/22 yrði nýr vefur: www.jokull.jorfi.is heimkynni Jökuls. Var eftirfarandi bókað:

- Ritrýndar greinar sem skilað er inn til birtingar í Jökli verða birtar á heimasíðu Jökuls um leið og þær hafa lokið ritrýningarferli og uppsetningu í sniðmát tímaritsins.
- Ritrýndum greinum sem skráðar eru á heimasíðu Jökuls eru birtar á samfélagsmiðlum JÖRFÍ til að fylgja eftir dreifingu þeirra. Ensk tilkynning er sett á

Twitter síðu félagsins líkt og flest erlend tímarit gera en íslensk tilkynning á Facebook síðu félagsins.

- Um sinn verði tímaritið Jökull áfram prentað með sögulegu sniði, þ.e. bæði ritrýndar greinar og félags-efni verði sent félagsfólki árlega.

- Vefurinn verði formlega opnaður í janúar 2022.

Þrjú fréttabréf komu út árinu en ritstjóri þess er Hálf-dán Ágústsson.

FUNDIR

Aðalfundur var haldinn með rafrænum hætti þann 23. febrúar eins og fram kom hér að framan. Samkomutakmarkanir vegna covid bönnuðu samkomur með fleirum en 20 og augljóslega ekki bæði hægt að hlíta þeim takmörkunum og fylgja um leið lögum félagsins um aðalfund sem opinn er öllu félagsfólki. Því var útbúinn fundur gegnum Zoom og fékk félagsfólk sendan hlekk fyrir fundinn. Nöfn þeirra sem virkjuðu hlekkinn voru borin saman við félagaskrá og síðan var fólki hleypt inn. Með þessu móti var tryggt að allir þátttakendur væru í félaginu. Farið var yfir hvernig væri hægt að standa að rafrænni atkvæðagreiðslu, en ekki reyndi á það, því ekki komu fram aðrar tillögur en stjórnar. Fundurinn tókst ágætlega en þáttakendur voru 25. Í ljósi aðstæðna var ekki fyrirlestur eða myndasýning að loknum aðalfundarstörfum.

Haldnir voru fjórir fræðslufundir á árinu. Þrír voru að fullu rafrænir, gegnum Zoom. Sá fyrsti 12. janúar, þar flutti Sigrún Helgadóttir erindi um Sigurð Þórarinsson og fyrstu ferðir hans á jökla. Annar fundurinn var 23. mars þegar Kieran Baxter, Þorvarður Árnason og M. Jackson sýndu myndina After Ice og sögðu sögu myndarinnar. Þann 20. apríl fjallaði svo Þorsteinn Sæmundsson um ofanflóð á Íslandi, aurskriður og berghlaup. Fundirnir voru vel sóttir með 50–100 áheyrendum hver. Haustiundur var með hefðbundnu sniði, í fundarsalnum í Öskju, þriðjudaginn 26. október. Þar fjallaði Guðfinna Aðalgeirsdóttir um jökla og Ísland í nýrri skýrslu IPCC og Hrafnhildur Hannesdóttir og Oddur Sigurðsson sögðu sögu sporðamælinga JÖRFÍ. Fundinn sóttu tæplega 40 manns.

VORFERÐ, SÝNING Í PERLUNNI

Afmælissýningin, sem unnin hefur verið í samvinnu við Náttúruminjasafn Íslands í tilefni af 70 ára afmæli

félagsins opnaði þann 13. nóvember. Sýningin er í Dropanum í Perlunni. Hún hafði verið nánast tilbúin í heilt ár en covid sem öllu hefur stjórnað hér á landi varð til þess að opnun var frestað hvað eftir annað. Opnunin nú í nóvember varð æði lágstemmd. Allt tilstand þurfti að fella niður því enn ein covid-bylgjan reis fyrri hluta nóvembermánaðar og samkomutakmarkanir voru hertar mjög. Það góða er að sýningin er félaginu til mikils sóma og á sýningarnefndin undir forystu Hrafnhildar mikið hrós skilið fyrir vel unnið verk. Sýningin verður opin a.m.k. fram í apríl n.k..

Frá sýningunni í Perlunni. Ljósmynd Anna Líndal.

GJAFIR

Ferðaskrifstofa Guðmundar Jónassonar (GJ Travel) hefur ávallt sýnt félaginu mikla velvild, t.d. með því að flytja árshátíðargesti á staðinn þar sem hátíðin er haldin án þess að taka nokkra þóknun fyrir. Þá hefur þau einnig stutt félagið með öðrum hætti. Á síðasta ári gáfu þau okkur peningagjöf, 300.000 kr. sem félagið mun nota til að kanna ástand aðkomuleiða á Vatna-

jökul og mögulegar úrbætur, en t.d. er leiðin frá Jökulheimum orðin mjög erfið eftir að frost fer úr jörðu vegna aurbleytu næst jökli.

Þá ákvað 66°N að gefa félaginu 25% af söluandvirði allra seldra vara á svörtum föstudegi í lok nóvember. Þessi upphæð er 1,5 milljónir. Það fé verður notað til að gera átak í afkomumælingum á Suðurjökli, einkum með því að bæta við mælingum á Eyjafjallajökli og Tindfjallajökli. Okkur þykir vænt um þann hlýhug sem þessar gjafir bera vitni um.

ÁHRIF COVID Á STARFIÐ 2021

Eins og á árinu 2020 hafði Covid farsóttin veruleg áhrif á starfið á árinu 2021. Sumarferð sem fara átti í Jökulheima um verslunarmannahelgina féll niður og það sama átti við um septemberferð á sömu slóðir. Bylgja nýrra smita orsakaði hertar sóttvarnaraðgerðir í nóvember sem varð til að þess að fresta þurfi árháttíðinni og öll formlegheit sem til stóðu vegna opunar sýningarinnar í Perlunni féllu niður. Sama var með jólafundinn, en þar hittast venjulega stjórn og fulltrúar nefnda um eða fyrir miðjan desember.

SKÁLAMÁL

Skálanefnd ber hitann og þungan af umsýslu skálanna en Eiríkur Kolbeinsson hefur haldið utan um bókanir. Veruleg aukning varð í notkun skála á árinu og er sennilegt að það sé ein hlið Covid, þar sem mikið var um ferðalög innanlands. Farnar voru nokkar viðhaldsferðir í Jökulheima. Borið var á palla og hluta húsanna og flutt þangað olía og gas fyrir veturinn. Á Grímsfjall var farin sérstök vinnuferð 2.–5. september. Inni var lakkað og borið á vegg úti eins og aðstæður leyfðu. Skipt var um dælubúnað fyrir dieselolíu til að dæla úr útítanki í innitank. Einnig var í vorferð flutt olía fyrir rafstöðina á Grímsfjalli, en hún er rekin í samvinnu JÖRFÍ og Neyðarlínunnar. Skálanefnd ber hitann og þungan af þessu starfi öllu.

Vorið 2020 var settur upp kamar í Esjufjöllum. Síðastliðið vor var gerður samstarfssamningur við Björgunarfélag Hornafjarðar um að félagið sjái um tæmingu kamarsins, allavega einu sinni á ári og oft ef þörf krefur. Þær ferðir eru farnar á vélsleðum. Úrgangur er fluttur til byggða og fargað þar í samvinnu við Vatnajökulspjóðgarð.

BÍLAMÁL

Jöklarauður var keyptur haustið 2002 og var þá ekki nýr. Bíllinn, af gerðinni Ford F350, hefur reynst mjög vel og verið notaður í svo til allar ferðir félagsins á þessu tímabili. Hann er því mjög farinn að lýjast og vegna aldurs er erfitt að fá varahluti. Vegna bílana var t.d. ekki hægt að nota bíllinn nema takmarkað á árinu. Bílanefnd hefur leitað að hentugum bíl sem gæti tekið við hlutverki Jöklarauðs undanfarin misseri. Í desember fannst álitlegur arftaki. Um er að ræða nýu manna Ford bíl, lengri en Jöklarauður, af árgerð 2014, breyttur fyrir akstur á snjó og ekki mikið ekinn. Ákveðið var að kaupa bíllinn en verðið var 17 milljónir. Unnið er að því að breyta ýmsu og búa bíllinn þannig að hann verði sem hentugastur til jöklaferða. Á undanförunum árum hefur fjárhag félagsins verið komið þannig fyrir að safnast hefur sjóður sem hægt var að nýta til þessara kaupa. Félagið er því skuldlaust eins og áður en nýi bíllinn ætti að geta nýst vel næstu árin.

SAMSTARF

Landsvirkjun og Neyðarlínan styrkja félagið til að halda við og reka jöklahúsin, einkum á Grímsfjalli þar sem félagið leggur fram húspláss fyrir ýmsan vöktunarbúnað og mælitæki. Þessi tæki eru bæði öryggisbúnaður, t.d. sendir fyrir Tetra-kerfið, og vöktunarbúnaður sem Veðurstofan eða Jarðvísindastofnun Háskólans reka. Jafnframt sér félagið í samvinnu við Neyðarlínuna um rafstöðina á Grímsfjalli. Samningar eru í gildi við Landsvirkjun og Neyðarlínuna um fyrirkomulag þessa samstarfs. Þetta fyrirkomulag hefur komið vel út.

LOKAORÐ

Sá sem hér talar er nú að flytja sína síðustu ársskýrslu eftir 24 ára starf sem formaður. Þessi tími hefur liðið hratt og margt ánægjulegt á dagana drifið. Í áhugamannafélagi þarf að skúra skála, tæma kamra, setja tímarit og fréttabréf í póst og fá fólk til að tala á fræðslufundum; verkefni eru æði mörg en eftir situr félagsskapurinn og vináttan sem verður til í sameiginlegu basli. Ég geng sáttur frá borði sem formaður. Jafnframt er ég þess fullviss að ný forysta mun reynast farsæl og leiða félagið inn á brautir sem halda því í takt við tímann.

Magnús Tumi Guðmundsson